

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 30 juni 1914 kl. 2 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser om expeditionslösen vid växelprotest.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 62 har herr *Henrikson* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av sådan ändring i gällande expeditionsförordning, att den däri stadgade lösen för protokoll över växelprotest samt för bevis därom å växel må beräknas progressivt i förhållande till växelbeloppets storlek, samt att skalan därvid göres sådan, att avgifterna för protest av växlar till mindre belopp bliva avsevärt mindre än de nu gällande.

Motionen.

Beträffande motiveringen för detta yrkande har motionären hänvisat till sin inom andra kammaren vid årets första riksdag avgivna motion nr 56, uti vilken han anför följande:

»Den strid, som under senare tider förts och ännu föres i såväl sociala som ekonomiska frågor, synes alltmera gälla arbetare å ena sidan samt arbetsgivare och kapital å andra sidan, och det förefaller nästan, som om man vore på väg att glömma, att vi i vårt land även hava något som heter bönder, hantverkare och mindre affärsmän, vilkas intressen icke alltför mycket böra skjutas åt sidan. Jag tänker nu närmast på de lånesökande inom dessa samhällsgrupper och särskilt dem, som för erhållande av kredit eller lån anlita bankinrättningar och under de senaste åren därvid fått betala alldeles oskäligt hög ränta. Under det nu gångna året torde det icke hava varit så ovanligt, att vissa bankinrättningar tillgodoräknat sig 7 % ränta på in-teckningar under halva taxeringsvärdet, och de, som ej kunnat prestera en så god säkerhet, ha fått finna sig i att betala ännu mera. Med

växelskulder har det ingalunda varit bättre. Icke affärsmän hava nog på växlar fått betala en förskottsränta av 7 à $7\frac{1}{2}$ % och kanske mera. Här-till kommer, förutom eventuell inkassoprovision eller annan avgift, skatt till staten i form av växelstämpel. Skulle så därtill acceptanten på grund av obekantskap med växellagen, glömska eller annan omständighet försumma att i rätt tid inlösa sin växel och den sålunda protesteras, åsamkar detta honom ytterligare utgifter.

Enligt kungl. förordningarna angående expeditionslösen den 7 december 1883 samt angående stämpelavgiften den 18 september 1908 utgår avgift för växelprotest dels såsom lösen för protokoll över protesten med 2 kronor för första arket och 1 krona för varje av de övriga, dels såsom lösen för bevis å växeln om verkställd protest med 1 krona, dels såsom ersättning för besök för förrättningens verkställande med 1 krona för varje person, som besökes (erfordras resa, tillkommer ersättning härför efter vissa grunder), varjämte bevis om växelprotest skall beläggas med stämpel, som kostar 50 öre. Dessa med växelprotest förenade avgifter äro oberoende av växelsummans storlek (således lika för växlar på t. ex. 50 kronor och 5,000 kronor), och i praktiken ställer det sig så, att varje växelprotest kostar minst 4 kronor 50 öre: protokoll 2 kronor, bevis å växeln 1 krona, besök 1 krona samt stämpel 50 öre. Av detta tillfaller 4 kronor protestförrättaren, d. v. s. notarius publicus eller annan, som i lag är bemyndigad att verkställa protest.

Denna bekostnad har i betraktande av det ringa arbete, som är för-enat med protests verkställande, av många ansetts vara för hög, och särskilt beträffande mindre växlar har den i förhållande till växelbeloppet ansetts orimlig. Vid ett par föregående tillfällen hava också inom riksdagen framställningar gjorts, åsyftande nedsättning i avgifterna för växelprotest. Senast var detta fallet vid 1907 års riksdag, då tre motioner i ämnet väcktes inom andra kammaren. Den ena av dessa motioner föranledde även ett riksdagsbeslut och avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t, varuti riksdagen anhöll om utarbetande av sådan ändring i gällande expeditionsförordning, att den däri stadgade lösen för protokoll över växelprotest samt för bevis därom å växel måtte i fråga om växlar till mindre belopp nedsättas. Ännu nära sju år därefter har emellertid icke av Kungl. Maj:t vidtagits någon ändring i expeditionsförordningen i åsyftad riktning.

Det torde icke kunna förnekas, att protestkostnaden mången gång drabbar orättvist. Särskilt framstår det för jordbrukare, hantverkare och mindre affärsmän såsom orimligt att för en växelprotest, som kanske vål-lats av olycka eller lidna förluster, få betala ett belopp, som i förhållande till växelsumman i många fall väl må anses oskäligt högt; och orättvisan

här synes honom så mycket större, då han tänker på de dryga räntor och även andra avgifter, som bankerna nu tillgodogöra sig, vilka han fått vidkännas för åtnjutande av den kredit eller erhållande av det lån, som växeln möjliggjort för honom. Och även om det i en del fall varit vederbörandes okunnighet om växellagens bestämmelser eller rent av slarv eller lättsinne att ikläda sig förbindelser, som han ej kan stå för, vilket vållat protesten, så kan ju ej detta förhållande vara något motiv för en oskäligt hög protestkostnad; här avses då alltjämt växlar å mindre belopp.

Även ur en annan synpunkt synes man böra vara mån att undvika, att de med protesten förenade kostnaderna bliva för höga. Om växelnehavaren vill bevara sin fordringsrätt även gentemot växelutgivaren (eventuellt även överlåtare), måste han ju låta protestera växeln. Kommer acceptanten på obestånd, bjuder sålunda försiktigheten, att han låter protestera växeln. Skulle sedan även växelutgivaren visa sig vara insolvent, får han själv vidkännas protestkostnaderna, och hans förlust ökas sålunda genom den av försiktighet vidtagna proteståtgärden.

Att protestkostnaderna i fråga om växlar å mindre belopp böra ned sättas, torde således ej kunna av någon förnekas; denna åsikt delades även av båda kamrarna vid 1907 års riksdag. En åtgärd i denna riktning skulle emellertid medföra någon minskning i inkomsterna för de personer, vilka hava att ombesörja växelprotesterna, ett förhållande, som möjligen icke bör förbises. Dessa personer utgöras vanligen av städernas tjänstemän, som äro berättigade till sportler, till vilka hänsyn tagits vid regleringen av deras löner. Visserligen uppgå de sportler, som tillföras dem, som verkställa växelprotesterna, i de flesta städer till så avsevärda belopp, att de mycket väl borde kunna tåla någon minskning i denna givande inkomstkälla. Någon omreglering av dessa tjänstemäns löner behöver i alla händelser ej vidtagas, utan kan en komensation uti de dem tillförsäkrade inkomsterna äga rum genom vidtagande av en åtgärd, som även ur andra synpunkter är synnerligen väl motiverad. Man kan nämligen som en motvikt mot *sänkningen* av avgiften för protest av mindre växlar *höja* avgiften för protest av växlar å högre och mera avsevärda belopp. Man bör med andra ord införa en progressiv beräkningsgrund vid bestämmandet av avgifterna för växelprotest, såväl beträffande lösen för protokoll över växelprotesten som för bevis därom å växeln. Emot en sådan princip torde ej någon befogad invändning kunna göras. Den har även kommit till användning både i våra grannländer och i de större kulturländerna. Sålunda har Norge en tvågradig skala, Danmark och Österrike en fyrgradig skala, under det att i Preussen och England skalan har ett flertal gradationer. I Danmark är *totalkostnaden* lägst 2 kronor 65 öre

(för växlar å belopp intill 1,000 kronor) och högst 13 kronor 25 öre (för växlar å belopp över 10,000 kronor); i Preussen är den lägsta kostnaden 2 mark 50 pf. jämte 10 pf. per sida av protokollet till notarius publicus samt stämpelavgift till statskassan; i Österrike är den 1 gulden jämte för varje person, som måste besökas, 1 gulden (då avgift för besök utgår, är den icke progressiv utan lika stor oberoende av växelbeloppet).

År 1907 uttalade sig även riksdagens båda kamrar genom godkännande av de av vederbörande utskott föreslagna motiveringarna för införande av progressiv beräkningsgrund vid fastställandet av avgifterna för växelprotest, men den kläm, varuti riksdagsbeslutet utmynnade, kom ej att innehålla något vidare om denna princip, än att däri förordades en nedsättning i protestavgifterna beträffande växlar å mindre belopp.

Alla skäl tala emellertid för att hos oss snarast införa i gällande förordning denna i andra kulturländer tillämpade princip. Därvid synes möjligen den i Danmark tillämpade skalan böra kunna tjäna som föredöme, dock att avgifterna bleve något lägre än där; och även vore det lämpligt att därutöver införa ytterligare en klass, inom vilken de minsta växlarna fölle, och där avgifterna bleve ännu lägre.

1907 års riksdagskrivelse.

Som motionären omförmålt, beslöt 1907 års riksdag att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t i förevarande ämne. I denna skrivelse, vilken utmynnar i en hemställan av innehåll, som i motionen angives, yttras bl. a. följande:

»Enligt riksdagens mening är det obilligt, att för växlar å helt obetydliga belopp betalas samma protestkostnader som för sådana å stora belopp.

Med hänsyn härtill anser riksdagen, att en nedsättning av totalkostnaden för växelprotest är erforderlig i fråga om växlar å mindre belopp, och synes en reform i nu angivna riktning lättast kunna åstadkommas, genom att man i likhet med vad som äger rum i andra länder även i vårt land inför en progressiv skala för protestavgifter, ställd i förhållande till växelsummans storlek. Därest en sådan grundsats vinner tillämpning hos oss, bör emellertid enligt riksdagens mening progressionen eller degressionen komma till synes i fråga om lösen för protestprotokollet eller lösen för protestbeviset eller möjligen bägge dessa avgifter, men däremot icke i fråga om förrättningsmannens ersättning för besök vid protestens verkställande, vilken ersättning synes böra utgå på samma sätt som hittills.

Vid genomförande av en sådan ändring av gällande bestämmelser härutinnan torde emellertid böra tagas i betraktande, att växelprotest i

de flesta orter inom landet verkställes av städernas tjänstemän, som äro berättigade till sportler.

Genom att på samma gång nedsättning ägde rum i fråga om protestkostnaden för växlar å ringa belopp väl bibehålla den nuvarande protestkostnaden för växlar till något högre belopp, men tillika höja kostnaden för växelprotest i det fall, att växelsumman fölle inom en ännu högre gradation, skulle emellertid till äventyrs en komensation kunna äga rum uti de vederbörande tjänstemän tillförsäkrade inkomster.»

Såvitt känt är, har denna skrivelse hittills icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

För att växelnehavare skall hava rättighet att på grund av accepterad växel göra återgångstalan för bristande betalning gällande mot växelgivare och överlåtare, uppställer vår lag det i all växelrätt förekommande villkoret, att växeln förgäves blivit å förfallotiden uppvisad för växelbetalaren, d. v. s. i regel för godkännaren (acceptanten), samt att bevisning om sådant uppvisande förebringas genom en inom viss tid från förfalldagen upptagen protest i anledning av utebliven betalning. Liknande bestämmelse om protest såsom villkor för rätt till återgångstalan finnes för visst fall föreskriven, om växel uppvisas för godkännande av den, å vilken växeln är dragen, men godkännande utebliver.

Utskottets
yttrande.

Det är förnämligast de med sålunda föreskrivna proteståtgärder för utebliven *betalning* förbundna kostnader, vilka av motionären och den ovanberörda riksdagsskrivelsen åsyftas.

Vad av motionären och 1907 års riksdag anförts om en nedsättning av protestavgifterna beträffande växlar å mindre belopp samt om en progressiv skala för beräkning av dessa avgifter, har sitt fulla berättigande. Dock torde det vara tvivel underkastat, huruvida minimitotalkostnaden, såsom motionären tänkt sig, skall, även för det fall att besök av protestförrättaren påfordras utanför hans tjänstelokal, kunna nedbringas under den i Danmark förekommande lägsta kostnaden 2 kr. 65 öre.

Därest det, särskilt med hänsyn till växellagstiftningens internationella karaktär, icke anses möjligt att under den närmaste framtiden ur vår växellag borttaga föreskriften om proteståtgärd såsom nödvändigt bevis om växels uppvisande för betalning, vilken åtgärd i det praktiska livet torde te sig såsom skäligen överflödig, lärer riksdagen alltså hava fullgiltiga skäl att fasthålla vid sin anhållan om ändring i gällande expeditionsförordning i angivet syfte.

Av den ovan lämnade redogörelsen för innehållet i 1907 års riksdagsskrivelse jämförd med den förevarande motionen framgår emellertid,

att den nu av motionären föreslagna skrivelsen icke skulle innehålla någonting i sak utöver vad riksdagen genom den tidigare skrivelsen uttalat. Att protest av växlar å lägre belopp bör betinga mindre kostnader än protest av växlar å högre belopp och att sålunda en progressiv skala därvid bör tillämpas, har såväl funnit ett uttryck i riksdagsskrivelsens kläm, som också på ett mera tydligt och uttömmande sätt av riksdagen för Kungl. Maj:t givits tillkänna genom andra uttalanden i skrivelsen, vilka sammanfalla med motionärens. Icke heller torde någon saklig skiljaktighet emellan den redan avlätna och den föreslagna skrivelsen kunna anses ligga däruti, att motionären velat hava uttryckligen framhållet, att avgifterna för protest av växlar å mindre belopp böra bliva *avsevärt* mindre än de nu gällande. Ty att på detta till sin innebörd mångtydiga uttryck grunda en sådan skiljaktighet kan icke anses berättigat.

En skrivelse av det innehåll motionären föreslagit måste förden skull anses innefatta ett upprepande av riksdagens förut hos Kungl. Maj:t gjorda anhållan, och det torde kunna ifrågasättas, huruvida ett dylikt upprepande i detta fall är lämpligt. Emellertid vill utskottet uttala den förvisningen, att Kungl. Maj:t med det snaraste måtte vidtaga åtgärder i enlighet med de av riksdagen uttalade önskemål i detta ämne.

Under sådana förhållanden får utskottet hemställa,

att herr Henriksons motion, nr 62, icke må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 juni 1914.

• På utskottets vägnar

G. NIC. TORGÉN.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Torgén, Andersson i Höckerum, Bårg i Katrineholm, Andersson i Knäppinge, Engqvist, Bengtsson i Göteborg, Larsson i Dala, Johanson i Huskvarna, Hedlund och Osberg.